

Tragedie og politik

Græsk tragedie er tæt knyttet til den politiske kultur i Athen, som var centrum for græsk drama, og hvorfra stort set alle bevarede skuespil stammer. At Sofokles' Antigone blev uropført kort før år 441 f.Kr. ved vi således kun, fordi han ifølge overleveringen blev hædret for sit værk i dette år med udnævnelsen som kommandant på øen Samos, hvor der var udbrudt oprør. Dette var dog også dengang en højst usædvanlig måde at hædre en dramatiker på. Efter alt at dømme blev Sofokles' Kong Ødipus, som foregår før Antigone, først skrevet senere, nemlig under den langvarige og for Athen skæbnesvangre Peloponnesiske krig. Mange græske bystater blev i denne periode kastet ud i politisk kaos, og krigens voldsomhed udløste en moralsk krise, som ikke mindst kommer til udtryk i tidens drama. Sofokles tragedier er da også navnlig henvendt til de mange borgere, som med det demokratiske Athens pludselige opstigning til stormagt var blevet direkte involveret i den politiske og militære magtudøvelse, akkurat som han selv, men som også måtte bære ansvaret og omkostningerne, da det gik galt. Kong Ødipus og Antigone handler ikke mindst om at tage ansvar og om at gøre det rigtige for sin by og sin familie i en verden, der plages af pest, krig og uro. Og ikke nok med det: det gode i livet - familie, social status og politisk indflydelse - bliver kilden til ulykke. Værdier som skulle samle fællesskabet, bliver årsag til splittelse.

De tragiske helte er først og fremmest moralske agenter, som nok ser og gør noget rigtigt, men alligevel er forblændede i deres handlinger. Ødipus vil gøre alt for at frelse Theben, men han gør kun ulykken værre, fordi han ikke ved, hvem han selv er. Antigone

vil for enhver pris gøre sin pligt for sin bror, men ænser ingen andre og har ingen forståelse for bystatens ret til at straffe hans forbrydelser.

For de gamle athenere var tragedien den vigtigste kunstform, hvori bystatens sociale og moralske konflikter symbolsk kommer til udtryk. Derfor er de tragiske helte mere tvetydige end forbilledlige. Ødipus er på én gang hersker og fremmed i sin egen by, indvandrer og indfødt, overmenneske og umenneske, skarpsindig og forblændet, ansvarlig og magtesløs. Antigone er prinsesse og paria, hengiven og hensynsløs, en forbenet forsvarer for en arkaisk familiekult og samtidig i manges øjne en næsten moderne fortaler for den udstødtes rettigheder.

Athenerne og deres politikere brød sig ikke om at identificere sig alt for tæt med tragediens tvetydige helte, men de beundrede og efterlignede deres talegaver og patos. De talrige referencer til tragediens verden i politiske taler og politisk tænkning viser i hvor høj grad teatret bidrog til at forme det demokratiske Athens politiske kultur. På godt og ondt – og til eftertanke for os.